

КНИЖКОВИЙ ОГЛЯД #1

Книга, що
має хоч якусь
вартість, завжди
народжується
зі самого життя,
і писати її треба
власною кров'ю.

(Р.Олдінгтон)

Перший номер нашого огляду присвячений унікальним виданням української діаспори. У надскладні часи ХХ століття, коли питання збереження української ідентичності на її етнічних землях ставало питанням боротьби і виживання, існувала небезпека втрати не тільки державницьких традицій, а і наукових та культурних надбань.

На різних континентах земної кулі організоване українство зуміло показати яскравий приклад успішного розвитку різноманітних наукових, громадських та культурницьких інституцій – цілих сфер суспільного життя. Зусиллями української діаспори зрощувалися нові паростки державності, які були з часом перенесені на рідну землю.

Хочемо звернути увагу наших читачів на рідкісні видання визначних українських авторів, які волею долі творили у вимушеному вигнанні. Очевидно, що туга за Батьківщиною і віра у її свободу ставали для них негнотливою мотивацією залишити спадок нашого героїчного минулого та уберегти від помилок, які так часто супроводжували наш народ у різні періоди історії.

Маємо за честь донести до вас ці автентичні видання, більшості з яких півстоліття авторства, але які з часом тільки набули інтелектуальної ваги і стали джерелом мудрості для теперішніх поколінь українців.

Ярослав Іляш,
директор
«Української Видавничої Справи»

З питань придбання книг звертайтеся: тел:
(044) 234-70-20, 246-47-83, (067) 110-32-36;
tiy825@gmail.com; mnk@ua.fm
вул. Ярославів Вал, 9, пом. 4, Київ, 01030
<https://vk.com/foundationoun>; <https://www.facebook.com/ounbookcom>

Д-р Степан Шухевич

«Моє життя»

Твір Степана Шухевича — це жива сторінка українського народу не тільки в періоді між двома світовими війнами, але в усі дотеперішні часи поневолення і боротьби його кращих Синів і Дочок за волю і державність. Судові розправи та обставини, серед яких вони відбувалися, революційно-політичні та громадсько-виховні дії на Західних землях України під одним із кількох окупантів, а впарі з цим і широка канва суспільного життя і стремління автохтонів цих земель — це тільки частина того, що в одному часі заповнить десятки, а може, й сотки томів тієї частини життя і страждань українського народу, а в цьому і професіоналів адвокатського діла, про що наша громадськість так радше загальнониково поінформована.

Автор книги «Моє життя» здобув своєю увагою до мемуаристики важливе і вдячне місце в цьому ділі.

Видавництво «УВС», Лондон, 1991 р.

Степан Шухевич (1877-1945) — відомий військовий діяч і адвокат на Західній Україні у першій половині ХХ століття; його рідний племінник — Головнокомандувач УПА — Роман Шухевич.

Народився Степан у родині священика в селі Серафинці на Франківщині. Походив із відомої української сім'ї Шухевичів. Випусник правничого факультету Львівського університету, працював суддею в Раві-Руській, Долині та Дрогобичі.

Степан Шухевич — один із організаторів Українських Січових Стрільців, обіймав посаду командира 2-го куреня у ранзі отамана. Брав активну участь у складі УГА у війні проти поляків, денікінців та більшовиків. Найлегендарнішою і найцікавішою була його адвокатська діяльність. Активно виступав із захистом діячів УВО та ОУН у політичних процесах 1920-х — 1930-х років. Зокрема, був захисником у процесі «Поштовців», «Конгресівців», «Біласа-Данилишина», захищав Василя Атаманчука, свого племінника Романа Шухевича у «Львівському процесі», брата майбутнього Головнокомандувача УПА Василя Кука — Іларія. Його авторитет серед українського громадянства був незаперечним, з повагою до нього ставились навіть опоненти.

«Моє життя» Степана Шухевича — це та книга, з якою варто ознайомитися кожному, хто цікавиться вітчизняною юриспруденцією... Разом із автором ми занурюємося в трагічні часи боротьби за національну свободу, коли і судовий виступ перетворювався на зброю, за допомогою якої на весь світ проголошувалося, що український народ не скорився поневолювачеві, а продовжує боротьбу за своє визволення. Як бути професіоналам своєї справи, не втрачати гідності в умовах репресивної системи, — саме цьому нас вчить ця книга».

Леонтій Шипілов,
доцент кафедри міжнародного права і спеціально-правових дисциплін
Києво-Могилянської академії

Леонід Мосендз «Людина покірна»

Збірка новел, пронизаних прикметними Мосендзові мотивами — рішучого спротиву проти української покірності, непримирності до ворога і до зрадництва та безкомпромісної боротьби з окупантами рідного краю. Його герої складають іспит перед обличчям світової історії, демонструючи не вроджені, а насамперед виховані або виявлені психологічні вольові якості та вчинки, які межують із самопожертвою.

Книга вперше видана у Львові 1937 року. Євген Маланюк так описав враження до цього твору: «...Новела Мосендза під саркастичним титулом «Homo lenis» («Людина покірна») прозвучала як гromова пригадка, як приховане *memento*, як майже франківський гимн Характеру, Вольовості і Розуму».

Леонід Мосендз (1897-1948) — людина багатьох талантів: літератор, вчитель, науковець, перекладач, новеліст та відомий «вістниківець».

За часів УНР перебував у бойових лавах української армії, залишався там до кінця — до 21 листопада 1920 року, коли нашу армію було інтерновано. Закінчив Українську господарську академію в Подєбрадах (Чехословаччина) та захистив докторську дисертацію у сфері переробки нафти. Мосендз був одним із засновників Легії Українських Націоналістів. Брав активну участь у розбудові державності Карпатської України: викладав у Державній академії у Сваляві.

Публікувався у журналі «Вістник» під редакторством Дмитра Донцова, який називав Мосендза «одним із найкращих, коли не найкращим — з наших (нині) живучих новелістів».

Літературна спадщина Леоніда Мосендза надзвичайно велика, хоча її частина була втрачена у воєнній завірюсі. Сам же письменник про своє покликання написав так: «Письменником бути, та ще в наші часи, — це щось більше, ніж пером водити по папері. Це покликання Боже. Як колись Джотто перед початком картини молився і постив, — так і тепер дух письменника мусить бути чистий, вартий тих високих слів, що комбіную на папері його вправлена рука».

Василь Косаренко-Косаревич «Московський сфінкс»

Автор на основі аналізу документів переконливо доводить неслов'янське походження сучасних росіян, а також висвітлює ординсько-імперські форми їх державного устрою і загрозу для цивілізованого світу в минулому, тепер і в перспективі. Він зробив об'єктивне представлення подій такими, якими вони були і є в дійсності, а тим самим розвінчав поширені російські та радянські міфи та їх творців.

Коментуючи «Московський сфінкс» у кварталнику «Free World Review», Косаренко-Косаревич зазначає, що «росіяни схильні до знищення всього і всіх, хто є відмінним від них і не хоче злитися з ними в одну цілість, то тоді навіть їхні спорадичні позитиви і добродійства є лиш засобом для відвернення очей від жертв їхньої місяністичної злочинності... Російська імперія, яка в своєму тоталітаризмі ще більш ізольована, загрожує християнському світові небезпекою битв і воєн».

Українською мовою книга вийшла в Нью-Йорку в 1957 році і з того часу не перевидавалася.

Книга рекомендується політологам, історикам, політикам, громадським діячам, студентам та широкому колу читачів, адже попри її науковий характер написана в доступній публіцистичній формі.

Василь Косаренко-Косаревич (1891-1964) — політичний діяч, публіцист. 1918 р. працював у Міністерстві закордонних справ УНР: член делегації на переговорах у Брест-Литовському (нині м. Брест, Білорусь), в. о. дипломатичного представника у Берліні, секретар місії у Стокгольмі.

На еміграції мешкав у Берліні, займався підприємницькою діяльністю, здійснював філософські й історичні дослідження. У 1943 році був заарештований гестапо й до 1945-го перебував у концентраційних таборах у Саксенгаузені та Берген-Бельзені. 1952 р. емігрував до США.

Новинно-аналітичний сайт
Української Інформаційної Служби
www.ukrpohliad.org

Володимир Косик «Україна. Довга і важка боротьба за існування»

Книжка містить стислий виклад матеріалу з історії України від найдавніших часів до здобуття нею незалежності. Велика частина присвячена подіям та постатям національно-визвольної боротьби.

Книга рекомендується вчителям, учням, студентам та широкому колу читачів.

«Боротьба України за незалежність в 1938–1941 роках»

Збірка праць із проблемних питань історії України. Дослідження науковця присвячені підготовці та початку Другої світової війни, Маніфесту ОУН з 1941 року та Акту відновлення Української держави, боротьбі ОУН проти нацистів, втратах України у Другій світовій війні.

Рекомендується дослідникам періоду Другої світової війни, всім, хто цікавиться історією рідного краю.

Володимир Косик — доктор історії Університету Сорбонни (Париж), Українського Вільного Університету (Мюнхен) та професор ЛНУ ім. І.Франка, фахівець з історії французько-українських взаємин, історії УНР та історії України періоду Другої світової війни.

Народився 1924 року на Дрогобиччині. Під час Другої світової війни був учасником підпілля ОУН.

З 1948 року живе у Франції. Володимир Косик був засновником і редактором франкомовного журналу «Європейський Схід» (фр. *L'Est européen*). Майже

10 років вивчав архіви німецького гестапо. У 1961 році його обрали головою «Об'єднання українців у Франції».

Почесний голова громадської організації «Центр досліджень визвольного руху» (Україна).

Юрій Бойко-Блохін

«Проблеми історіософії українського націоналізму»

Автор досліджує витoki і розвиток української націоналістичної ідеології та руху, доводить його органічність, захищає ідейно-політичні позиції в протиставленні до антинаціоналістичних, капітулянтських. Також Бойко-Блохін критикує марксизм-комунізм, які в російській інтерпретації і більшовицькій практиці стали зброєю і маскою для традиційного московського імперіалізму-шовінізму. Праця вперше видана 1950 року.

Юрій Бойко-Блохін (1909-2002) — визначний український літературознавець, театрознавець, професор Українського Вільного Університету в Мюнхені.

Народився 1909 у Миколаєві. Викладав українську мову і літературу у школі в Харкові. Написав «Історію України» за творами Миколи Аркаса та Михайла Грушевського для учнів і вчителів шкіл. У 1941 році став членом ОУН, діяв на Харківщині та у Львові. З 1945 року жив у Мюнхені, з 1962 року — професор Мюнхенського університету Людвіга-Максимільяна.

Був заступником Президента УНР у вигнанні, входив до керівництва Організації Українських Націоналістів.

Ярослав Семотюк

«Українські військові нагороди»

Видання знайомить читача з українськими військовими традиціями, пов'язаними з боротьбою за вільну Україну. У книзі подано з короткими описами всі відомі українські військові ордени, хрести й медалі, а також ветеранські гаптовані емблеми та нашивки — нагрудні, нарамennі та для шапок (січові стрільці, УГА, УПА, вільне козацтво, 1-ша дивізія УНА).

Книга вперше побачила світ у 1991 році. Цікава для молоді, колишніх і теперішніх вояків, колекціонерів, що виявляють інтерес до медалей.

Ярослав Семотюк — колекціонер поштових марок, грошей та військових нагород. Народився у містечку Заболотів на Поліссі. У час Другої світової війни покинув Україну. Мігрував до Польщі, згодом Словаччини і Австрії. По закінченні війни перебував у таборах переміщених осіб у Баварії. З 1949 року переселився до Канади та довгі роки працював керівником різних відділів на фабриці дорогоцінних металів. Матеріали з його праці «Українські військові нагороди» використовувались для інших видань у діаспорі та Україні.

Микола Климишин

«В поході до волі» I та II томи

Книга споминів визначного діяча ОУН Миколи Климишина (1909-2003), яка вперше побачила світ у 1975 році в США.

«У своєму житті мав я щастя співпрацювати з визначними постатями підпільної боротьби ОУН. Вони погинули й не лишили по собі записок, з яких можна було б про них і про їх працю довідатись. Я мав багато нагод вмерти, але чомусь все щасливо пройшов, і мені здається, що я маю обов'язок відносно моїх поляглих друзів написати про них все, що пригадую собі, думаючи, що, може, якраз на це мене зберіг милостивий Бог», — так пояснює мету цієї праці Климишин.

У книзі читача чекає знайомство з постатями Євгена Коновальця, Степана Бандери, Миколи Лемика, Степана Ленкавського та іншими менш знайомими, але не менш героїчними борцями за незалежність України. Оскільки Климишин займав керівні посади в Організації, то вважав своїм обов'язком детально описати внутрішній лад, ідейну наповненість, справжні обставини конфліктів, а також мотиви та умови ухвалення деяких рішень Проводу ОУН.

Спогади викладені в хронологічному порядку у двох томах: процеси 1930-х років, розкол ОУН, Похідні групи на Схід та багато інших подій, свідком і учасником яких був автор. Один із цікавих розділів має назву «Авшвіц», туди перевезли Климишина з десятками інших українських націоналістів-революціонерів. Щоб пережити «Авшвіц» і з гідністю з нього вийти, політв'язні мусили показати особливі моральні ознаки ідейної стійкості, сили волі, якості характеру, самоопанування, спритності, солідарної співпраці з друзями.

Книга не позбавлена особистих почуттів та переживань автора, особливо ніжними видаються спогади про дружину і дітей.

Головний Командир УПА Василь Кук назвав цю книгу спогадів «дуже цінною».

Микола Климишин (1909-2003) (псевдо «Недобитий», «Непоборний», «Отава») народився в с. Мостище на Станіславщині. З 6-го класу — член УВО, від 1931 р. — член ОУН, очолював її Краківське відділення. 1934-го був заарештований за участь у вбивстві міністра внутрішніх справ Польщі В.Перацького та засуджений до довічного ув'язнення.

З початку Другої світової війни 1939 р. утік із в'язниці. Від червня 1941-го керував Північною похідною групою ОУН (б), згодом був заарештований гестапо у Житомирі. У серпні 1942-го був ув'язнений у концтаборі «Освенцім» (Польща). 1945-1949 рр. — тереновий провідник ОУН у Німеччині. Вів переговори про надання статусу переміщених осіб українським політичним емігрантам і посвідчень інтернованих осіб утікачам з радянської армії, звільнення вояків дивізії «Галичина» з полону.

Отримав ступінь доктора філософії в УВУ (Мюнхен, 1947). Від 1949 р. мешкав у США (Детройт), де був головою Головної ради ОУН, редколегії «Альманаху Станіславської Землі». Викладав у школі українознавства (1950-ті рр.), співпрацював з журналами «Терен», «Вісник», газетами «Гомін України», «Шлях Перемоги». Член Світової ліги політв'язнів німецьких концтаборів. Помер 2003 року у Детройті.

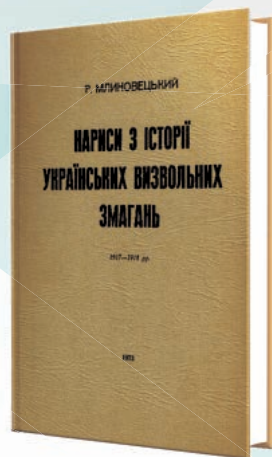
Роман Бжеський (Млиновецький, Задеснянський)

«Нариси з історії українських визвольних змагань 1917–1918 рр.» том II

У II томі книги йдеться про проголошення Третього Універсала, загострення відносин із Росією, організаційну діяльність української влади. Автор описує бої за Київ, «Кримський рейд», Берестейський мир, переворот Скоропадського, а також стан українського культурного та церковного життя за часів УНР.

У книзі проаналізовано, що помилки того часу — це суб'єктивні прорахунки політичних та громадських лідерів: Винниченка, Грушевського, Петлюри, Скоропадського та інших. Автор доводить згубну дію відсутності сильного характеру у лідерів нації та переконує у необхідності визнати помилки 1917–1921 рр.

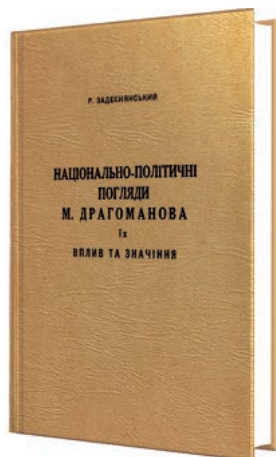
Праця актуальна і дотепер — це історичний урок для України, який має навчити теперішніх керівників держави не ставати на шлях програшу та капітуляції.

«Національно-політичні погляди М. Драгоманова. Їх вплив та значення»

У науковій праці спростовується «українськість» Драгоманова, натомість доводиться, що його ідеї грали на руку Москві та визначили фатальність національно-визвольної боротьби 1917–1921 рр. Тема діяльності Драгоманова порушувалась Іваном Франком, Борисом Грінченком та іншими. Дмитро Донцов з'ясував істинну прихильність Драгоманова у своїх «Підставах нашої політики», «Драгоманов і ми».

Оригінальний текст вийшов друком лише 1953 року.

Роман Бжеський (1897–1982) (псевдоніми: Гармаш, Роман Задеснянський, Роман Задніпрянський, Іван Мазепинець, Р.Млиновецький, Роберт Паклен та ін.) — український державний діяч доби УНР та на еміграції. Організатор українського війська та учасник боїв із російською армією 1918–1919 рр. Ідеолог модерного українського націоналізму, дослідник української історії, літературознавець і журналіст.

Роман Бжеський народився у Ніжині. Активний учасник Української революції 1917–1921 рр., дипломатичний кур'єр, розвідник. Був членом партії хліборобів-демократів разом із Д.Донцовим та М.Міхновським.

Після поразки Визвольних змагань й арешту більшовиками у 1920 році Бжеський перебрався до Кременця: працював директором книгарні товариства «Просвіта», заснував таємні навчальні гуртки, у яких акцентував увагу на вивченні націоналізму за Д.Донцовим. Більшість його вихованців (понад 50 осіб) загинули в боротьбі за незалежну Україну.

У 1934 році став одним із перших в'язнів польського концтабору в Березі-Картузкій. 1943 року у Празі Бжеського заарештувало гестапо. З 1946 року жив у Мюнхені, потім — у США.

Борис Вітошинський «Війна і міжнародне право»

Збірник праць фахового юриста-міжнародника, доктора права Українського Вільного Університету у Мюнхені, провідного діяча ОУН.

До книги увійшли наукові праці, які яскраво віддзеркалюють проблеми міжнародного захисту прав людини і народів зокрема. Також збірка містить дослідження на тему тероризму, визвольної боротьби, національного самовизначення, геноциду, спогади про боротьбу в лавах ОУН.

Рекомендується дослідникам міжнародного права, викладачам і студентам юридичних навчальних закладів, історикам та політологам.

Борис Вітошинський (1914-1991) — громадський та політичний діяч, член ОУН, правознавець та журналіст.

Народився в м. Збараж. Був членом ПЛАСТу та Юнацтва підпільної ОУН, учасником «Шкільної акції» 1933 року. Слухав студії права та журналістики у Варшаві, Львові та Берліні. У той же період займався підпільною діяльністю у Перемишлі, куди систематично їздив з виконанням нових завдань. З 1936 року став окружним провідником Перемищини. Двічі був в'язнем польської «Берези Картузької» — у 1935-му та 1938 роках.

Під час війни був учасником проголошення Акту відновлення Української держави 1941 року, пережив два з половиною роки ув'язнення в штабному блоці «Освенціма», де був членом так званої Бандера-группе.

Після війни кілька разів міняв країну проживання — Німеччина, Франція, Аргентина. 1951 року заснував Український інформаційно-видавничий інститут. Видавав періодику про життя української еміграції, українські книжки. З 1961 працював головним редактором газети «Шлях Перемоги».

«...Національно-визвольна боротьба поневолених Росією народів є цілком легальною з точки зору міжнародного права... автор велику увагу приділяє теоретичному аналізу права на повстання, детально розглядає риси підпільного руху у Франції в роки Другої світової війни, і навпаки алжирського — з французькими колонізаторами, дії повстанців у Польщі, Греції, Югославії, та, звичайно, в Україні. Усе це дозволяє йому доволі аргументовано провести розмежування ризику, де є тероризм, а де — національно-визвольний рух. Після прочитання його робіт не залишається сумнівів, чому за міжнародним правом всілякі прибулі із Росії «лдри», «днри» та «національні казачі гвардії» є терористичними утвореннями, а боротьба чеченців у Чечні проти російської окупації — національно-визвольним рухом».

Леонтій Шипілов,
доцент кафедри міжнародного права і спеціально-правових дисциплін
Києво-Могилянської академії

Олександр Вишнівський

«Спогади петлюрівського генерала»

До збірки увійшли вибрані спогади та роздуми генерала Армії УНР Олександра Вишнівського про національно-визвольну боротьбу за Українську державність 1917-1920-х років та її чільних представників. Автор описує свій шлях від «малороса-хохла» до свідомого українця, згадує окремі моменти воєнного життя 1919-1920 рр. У книзі містяться також розповідь про партизанського отамана Петра Філоненка, спогади про Голову Директорії УНР Андрія Лівичького та опис боїв, зокрема за залізничний вузол «Вапнярка».

Олександр Вишнівський (1880-1975) – полковник Армії УНР. Народився в с. Заливна Запорізького краю. Закінчив Чугувіське військове училище. Під час Першої світової війни перебував у німецькому полоні. 1918 року при формуванні німцями із полонених українців Синьожупанних дивізій Вишнівський став одним із командирів. Керував Вапнярською та Піщанською операцією, де його було серйозно поранено. Відзначимо, що боротьба за залізничний вузол станцію Вапнярка 26-27 липня 1919 року була однією з ключових битв періоду Української революції.

1920 року Вишнівський взяв участь у Зимовому поході Армії УНР по тилах Червоної і Довгольчій армії, під час якого отримав серйозне поранення, фактично втративши праву руку.

У міжвоєнний період жив у Польщі, де у журналі «За державність» вийшли його спогади «Вапнярка» та «До історії «Синіх» і «Залізних».

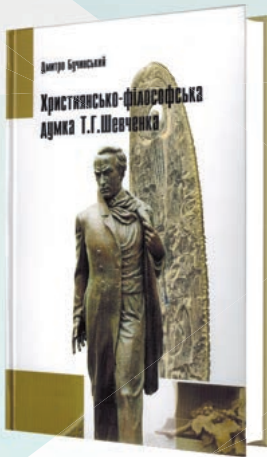
Під час Другої світової війни жив у Німеччині, 1948 року переїхав до Сполучених Штатів. Там побачили світ його книги «Третя Залізна дивізія» та «Повстанський рух і отаманія». Його спогади друкувалися в емігрантських виданнях, зокрема у журналі «Голос комбатанта» та газеті «Свобода».

«Причинки до суспільного мислення» (збірка статей)

Збірка статей з висвітлення боротьби ОУН, УПА, УГВР, АБН за здобуття Української Самостійної Соборної Держави, де розкривається поняття націоналізму та московського шовіністичного імперіалізму.

Серед авторів – Микола Міхновський, Степан Бандера, Ярослав Стецько, Євген Маланюк, Степан Ленкавський, Левко Лук'яненко та інші. Книга видана 1991 року в Торонто.

Дмитро Бучинський

«Християнсько-філософська думка Т.Г. Шевченка»

У праці доктора Д.Бучинського, українського публіциста, бібліографа та літературного критика висвітлюється постать Тараса Шевченка як християнського філософа. У своїх аргументах автор спирається на широке коло українських та закордонних авторів, детально аналізує життєвий шлях і творчість Кобзаря з погляду християнського вчення.

Дмитро Бучинський (1913-1963) — український літературознавець, перекладач, бібліограф. Член-кореспондент УВАН, член НТШ.

З раннього дитинства відзначався феноменальними здібностями. Навчався у Чорткові, згодом — у Дубні, Люблінському католицькому університеті, в УВУ (Мюнхен) захистив докторську дисертацію «Християнсько-філософський світогляд Тараса Шевченка». Цю працю високо цінував і ставив у приклад патріарх кардинал Йосиф Сліпий.

Широко пропагував українську культуру в Іспанії, організовував численні виставки, що було можливо і завдяки дружнім стосункам із іспанським королем, який сприяв йому особисто.

У 1952-1963 рр. — головний редактор українського відділу іспанського радіо. Був блискучим журналістом, автором численних літературознавчих досліджень, аналізував численні проблеми історії української церкви і культури.

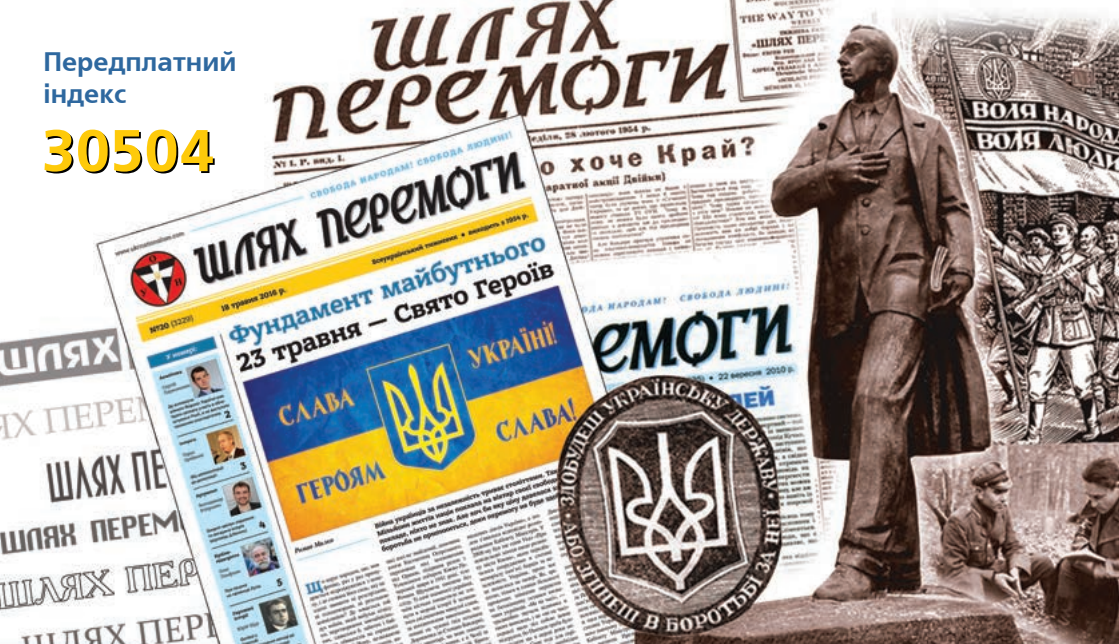
На особисте запрошення Йосипа Сліпого призначений надзвичайним професором Українського католицького університету в Римі.

«Книга Дмитра Бучинського «Християнсько-філософська думка Т.Г. Шевченка», видана в Лондоні 1962 року, сьогодні може виглядати наївною і надто прямолінійною... Багата метафорична мова... рясно пересипана цитатами з «Кобзаря» ...це радше публіцистичний текст захопленого християнина-читача, українського патріота, для якого боротьба за спадщину Шевченка є складовою частиною нещадної війни з окупантом... Відтак же книга доктора Дмитра Бучинського здатна бути не лише літературознавчою пам'яткою, але й спонукою до пошуку такого потрібного нам нині взірця гармонійного сполучення віри, жертвності, патріотизму».

**Ігор Ісіченко,
Архієпископ УАПЦ,
доктор філологічних наук, викладач Харківського НУ ім. В.Н. Каразіна та
Національного університету «Києво-Могилянська академія»,
шевченкознавець, дослідник взаємодії літератури та релігії**

Передплатний
індекс

30504

Передплачуйте часопис «Шлях Перемоги» та
пригодницький журнал для дітей «Крилаті»

Передплатний індекс **98891**

Передплату можна оформити через УКРПОШТУ та у адміністратора УВС
за тел. (044) 234-70-20, (067) 110-32-36, e-mail: uvs_vd@i.ua
для гуртових передплатників (по різних адресах) існує редакційна знижка